

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ЯК ФІЛОСОФ І ПЕДАГОГ.

Токар В.В, Похлеба А.В.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Тіхонова Л. А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, просп. Науки, 14, каф. філософії, тел.: (057)702-14-65)
e-mail: vladyslav.tokar@nure.ua, anastasiia.pokhlieba@nure.ua

The article examines the philosophical problems that are the legacy of Hryhoriy Skovoroda. G. Skovoroda's teaching attracts special attention because it is aimed at intensifying the inner life of a person who has no support in the world around him, ie the use of new "inner" tools to improve his life. The path to happiness lies, according to the thinker, through the moral improvement of man, which can be expressed in the idea of "related work". This is due to the inherent in the philosophy of G. Skovoroda personalism, which focuses on the living person.

У сучасному глобалізованому та цифровізованому світі філософія залишається найважливішим засобом розуміння та вирішення багатьох людських проблем. Через 2 роки ми будемо святкувати 300-річчя з дня народження видатного українського філософа Григорія Савича Сковороди.

Готуючись до цієї дати, ми маємо можливість ще раз звернутися до творчості мислителя світового масштабу.

Сучасні дослідники філософських проблем схильні порівнювати Григорія Сковороду із такими знаковими постатями як Сократ, Платон, Аристотель. Вчення Г. Сковороди привертає особливу увагу тому, що воно спрямоване на інтенсифікацію внутрішнього життя людини, котра не має опори в навколишньому світі, тобто використання нових «внутрішніх» інструментів для покращення її життя. Шлях до щастя пролягає, на думку мислителя, через моральне вдосконалення людини, що може бути виражене в ідеї «сродної праці». Цим зумовлюється притаманний філософії Г. Сковороди персоналізм, що ставить у центрі уваги живу людську особистість і динамізм, завдяки якому буття особистості виглядає як безперервне творення людиною себе самої. Світогляд Сковороди – це засіб пізнання людиною самої себе, пошук своєї неповторної місії у світі. На його думку, той момент, коли людина усвідомлює своє призначення це і є реалізація Божого задуму. Людина може самовдосконалитися тільки через самопізнання та працю та повинна займатися у житті тим, що найбільше відповідає її нахилам, а для цього вона має бути незалежною, уникати визискування і слави.

Звичайно, як і багато інших мислителів, Сковорода дотримувався морально-етичних засад одвічної боротьби «добра» і «зла». «Злом» він вважав прагнення до збагачення, паразитизм, розбещеність. Протилежність «зла» – «добро», що символізує високі духовні інтереси людини. Отже, утвердження ідей гуманізму, добра, справедливості було головним кредо

філософського вчення українського мислителя. Можна прослідкувати зв'язок ідей українського філософа з поглядами мислителів епохи Відродження і Нового часу, які визнавали матерію вічною, не створюваною і не знищеною. До них належать, Джордано Бруно, Микола Кузанський, матеріалісти XVII та XVIII ст.

Дослідники творчості Сковороди вважають, що у філософських думках нашого видатного поета можна помітити схожість з матеріалістичною філософією Ломоносова (про вічність матерії, про атомну будову речовин, ідеї множинності світів).

Головною метою філософії Григорій Савич вважав пошуки щастя, гармонії та життєвої рівноваги. Він і досі залишається єдиним у світі філософом, що мандруючи, поєднував життя із вченням та постійним удосконаленням самого себе. Усім своїм життям він доводив, що людина може бути щасливою незалежно від місця та часу, плоті та крові, та й зовсім не залежить від влади, багатства та посад.

Дотримуючись позицій гуманізму, Г. Сковорода не тільки обстоював єдність людини і природи. На думку філософа, однією з головних умов поліпшення народного життя є поширення освіти, духовне звільнення людини. У продовж усього життя Григорій Сковорода був пов'язаний із педагогікою. Він захоплювався педагогічною мудрістю українського народу та був переконаний, що навчання дитини є прямим та святим обов'язком батьків. Сковорода намагався поєднати українську педагогіку із західноєвропейськими культурними традиціями, які у центр педагогічної ідеї ставлять цінність людського існування, добробут, щастя та гармонійний розвиток конкретної людини. Педагогічні погляди Г.С. Сковороди створили модель гуманної та особистісно орієнтованої педагогіки, оскільки базуються вони на принципах демократії, свободи, гуманізму та рівності. Гостро відчуваючи надломленість буття, що завжди призводить до страху, страждань та душевної смуги, філософ вбачає єдиний вихід – досягнення внутрішньої свободи. Свободи, яка не залежить від зовнішнього світу, яка ґрунтується на зверненні всередину самого себе, подоланні пристрастей та відмові від гонитви за принадами світу.

Філософія Сковороди є особливою. Вона не має оформленої та чіткої системи, її складно вважати метафізикою чи онтологією. Відомий історик та філософ Д.Чижевський навіть писав, що Сковорода не надавав великого значення теоретичній обробці та систематизації своїх філософських ідей. Але його філософії притаманні риси спрямованості та методичності. Вона достатньо суцільна та монолітна. Головним у ній є те, що вона передає внутрішній досвід, надихає на вищу духовність та міцність душі. І ще одна особливість філософії Г.С. Сковороди – це її практична спрямованість, заснована на емоційно-вольовому підґрунті людського духу. Головним для філософа завжди залишалося серце людини, з якого виростає і думка, і прагнення, і існування.